

Information om FINNSAM

Plusgironr Sverige
Bankkontonr i Postbanken Norge
Medlemsavgift 2007–2008

646 27 77-1
0533.34.89440
110 SEK/NOK

Kassör:

Tor Eriksson, Västra Nobelgatan 22, SE-703 55 ÖREBRO
Tel: (0)19-12 08 84 <tor.eriksson@telia.com>

Skogsfinska bibliografin:

Lars-Olof Herou, Gästgivaregatan 12, SE-771 53 LUDVIKA
Tel: (0)240-169 60 <loherou@gmail.com>

Forskarkatalog och adresslista:

Christina Norlander, Länsmansgatan 4B, SE-777 31 SMEDJEBACKEN
Tel: (0)240-754 25 <christina.norlander@telia.com>

Redaktör för FINNSAM-info:

Elisabeth Thorsell, Hästskovägen 45, SE-17739 JÄRFÄLLA
Tel: (0)8-580 188 97. <elisabeth@etgenealogy.se>

Ledningsgrupp 2006

Mellannorrland (s-k) Maud Wedin, Bergalid 3, SE-791 32 FALUN
Tel: (0)23-228 64 <maud.wedin@telia.com>
(suppl) Gränt Wallin, Nyland <grant.vallin@spray.se>

Gävle-Dala/Orsa Maths Östberg, V. Ösavägen 40, SE-822 91 ALFTA
Tel: (0)271-101 68 <finnskogsmuseet@swipnet.se>
(suppl) Barbro Sindler, Falun <barbro.sindler-hult@telia.com>

Bergslagen Lars-Olof Herou, Gästgivaregatan 12, SE-771 53 LUDVIKA
Tel: (0)240-169 60 <loherou@gmail.com>
(suppl) Christina Norlander, Smedjebacken <christina.norlander@telia.com>

Tiveden Lena Gribing, Anderstorp, SE-695 94 FINNERÖDJA
Tel: (0)584-202 86 <lena.gribing@telia.com>
(suppl) Jan-Erik Björk <janne.bjork1@telia.com>

Värmland Inga-Greta Lindblom, Vitsand 337, SE-685 94 TORSBY
Tel: (0)560-302 84 <inga-greta.lindblom@torsby.se>
(suppl) Niclas Persson, Torsby <klemmetan@bredband.net>

**Norge södra
Finnskogen** Birger Nesholen, Gruetunet Museum, NO-2260 KIRKENÆR
Tel: 629-473 15 <skogfinsk.museum@east.no>
(suppl) Jan Myhrvold, Gjerdrum <jmyhrvol@online.no>

**Norge norra
Finnskogen** Rolf Rønning, Skaugbergetv. 54, NO-2433 HERADSBYGD
Tel: 624-165 67 <rolfro2@frisurf.no>
(suppl) Mary G. Tangen, Tørberget <oltangen@bbnett.no>

Landsnummer: Sverige +46 Norge +47

FINNSAM INFORMATION

Årgång 13 Nr 3 – September 2007

Intresserade lyssnare vid Stenkällan i Tiveden. (Foto: Jan-Erik Björk).

Nästa FINNSAM-info kommer i december. Manusstopp 1 dec.

Innehåll i detta nummer, bland annat:

- Protokoll från Finnsam-möten vid konferensen i Tiveden
- Rapport från Finnsam-konferensen i Tiveden
- Finnsams skrivelse till Jordbruksverket
- Inbjudan till konferens i Helsingfors

Protokoll fört vid FINNSAM:s höstmöte i Tiveden den 2 september 2007

- § 1 **Mötet öppnades** av Maud Wedin, Falun, som hälsade alla välkomna till förhandlingarna.
- § 2 **Till ordförande** för mötet valdes Bo Hansson, Borlänge.
- § 3 **Till mötets sekreterare** valdes Jan-Erik Björk, Källby.
- § 4 **Till justeringsmän** av protokollet valdes Lena Gribing, Finnerödja och Anders Tivell, Tived.

§ 5 **Kommande konferenser**

- a) *Vinterkonferens 2008*. Maud presenterade ett antal alternativ. Ett alternativ kan vara arkivkonferens i Stockholm med tema folketro, exempelvis på Nordiska Museet. Ett annat alternativ är en traditionell konferens, möjligen i Torsby med tema folketro. En möjlig tid är januari-februari 2008. Det kan vara intressant om medlemmarna kunde redovisa vad som finns beskrivet om folketro innan eller till konferensen. Mötet beslutade att ledningsgruppen hanterar frågan vidare. Mera information kommer senare.
- b) *Vårkonferens i Hälsingland 2008*. Maths Östhberg informerade om ett tänkt upplägg av konferensen. Den är planerad att hållas preliminärt under tiden 23-25 maj i området Alfta-Bollnäs-Hanebo Finnskog. Fokus skulle vara på arkeologifrågor med besök i exempelvis Grannäs. Boendet kan troligen ordnas på Skålsjögården. Ansvarig är Maths Östhberg och Maud Wedin. Mötet beslutade enligt informationen.
- c) *Höstkongressen i Helsingfors 2008*. Maud presenterade ett preliminärt förslag om höstkongressen i Helsingfors. Mötet beslutade enligt förslag.

§ 6 **Märkesåret 1809**. Maud informerade om märkesåret 1809. Tvåhundraårsminnet av riksseparationen mellan Finland och Sverige kommer att uppmärksammas på olika sätt. Till och med på regeringsnivå. Det kommer att ges många tillfällen till diskussioner, seminarier etc. kring frågor om den gemensamma historien på både finsk och svensk sida. Bl.a. har en konferens anordnats på Hanaholmen tidigare i höst. Fonder finns tillgängliga för ansökan om arrangemang; med anknytning till märkesåret. Vidare nämnde Maud ett ökat intresse för Gottlund i Finland. Inom FINNSAM bör vi kunna fundera på något lämpligt ämne att fördjupa oss i och lämna in fondmedelsansökan om.

§ 7 **Rapporter**

- a) *Det ekonomiska läget*. Tor Eriksson lämnade en ekonomisk rapport. Han hade skaffat ett bokföringsprogram. Något återstår ännu av bokföringen av 2006 års räkenskaper. I kassan finns ca 3 000-4 000 kr för oförutsedda utgifter. Ordföranden underströk vikten av att bokföringen för år 2006 snarast möjligt avslutas.

att ta digitalfoton av arkivalier och sedan lägga ut på hemsidan. Ledningsgruppen beslutade att vi inte ska köpa någon datorkanon eller annan liknande utrustning. Frågan om hur medlen ska disponeras hänskjuts till kommande ledningsgruppsmöte, som preliminärt bestämdes till 17 november.

§7 *FINNSAM-historiken*. Christina föreslår att det tidigare nämnda arbetet med ett bildarkiv kan kopplas till ett projekt med att sammanställa FINNSAM:s historia. Olika aspekter på historiken är verksamheten, innehållet, medium och marknadsföring. Christina föredrar ärendet under höstmötet

§8 Mötet avslutades

Vid pennan, Tivedstorp 070901

Maud Wedin

FINNSAM:s vinterkonferens 2008

sker i samarbete med Högskolan
Dalarna

Tema: Skogsfinsk folketro

Tid: En helg i början av februari 2008.

Plats: Högskolan Dalarna i Falun

Mer information kommer på hemsidan samt i FINNSAM-info
nr 4/2007

Maud Wedin och Inga-Greta Lindblom

Protokoll fört vid ledningsgruppsmöte i Tiveden lördag 1 september 2007

Deltagare: Jan-Erik Björk, Tor Eriksson, Lena Gribing, Lars-Olof Herou, Inga-Greta Lindblom, Jan Myhrvold, Birger Nesholen, Christina Norlander, Maud Wedin och Maths Östberg

§1 Maud valdes till mötesordförande och sekreterare

§2 *Vårkonferensen 2008:* Maths och Maud föreslår att vårkonferensen förläggs till Alfta, Bollnäs och Hanebo Finnskog i södra Hälsingland, för att bl.a få möjlighet att besöka utgrävningen vid Grannäs som nu är avslutad. Vi har fått löfte att lämna området utan att fylla igen med jord, men bara fram till sommaren. Det innebär att vi bara har möjlighet att titta på den utgrävda ugnen och de delar av huset som syns, under våren. Ledningsgruppen beslutade lägga fram detta förslag till höstmötet.

§3 *Vinterkonferensen 2008.* Maud har pratat med intressenter i Helsingfors som tycker att det skulle vara givande om vi kommer dit. De föreslår att vi i så fall bör ha ett Gottlunds-tema under konferensen. Mötet diskuterade också att man kan tänka sig vintern därpå (som då sammanfaller med märkesåret 1809) bl.a med tanke på önskemål om fortsatt folktrotema under kommande vinterkonferens. Vidare finns alternativet att arrangera nästa höstkonferens i Helsingfors. Ledningsgruppen beslutade att föreslå det sistnämnda alternativet.

§4 *Stadgeändringarna.* Jan-Erik är sammankallande i gruppen som ansvarar för stadgeändringar. I gruppen sitter även kassör Tor Eriksson samt Jan Myhrvold. Arbetet har påbörjats och det konstateras behov för kompletterande och ändrade paragrafer. Vidare skulle vissa layoutändringar vara bra. Jan-Erik rapporterar läget under höstmötet.

§5 *Bildarkivet.* Christina Norlander har tagit initiativet till att samordna ett projekt för att bearbeta och tillgängliggöra ett bildarkiv för FINNSAM. Arbetet med bildarkivet innebär ganska stora insatser. Vi måste klara ut identifiering, samling och systematik. Hon efterlyste bilder/foton från medlemmarna. Christina föredrar ärendet under höstmötet

§6 *Överskott från Gåsborn-konferensen.* Hur hanterar vi överskott från konferenser? Ledningsgruppen anser generellt att det inte bör uppstå större överskott från konferenser, men i detta fall diskuterade ev. köp av en datorkanon eller en satsning på att tillgängliggöra arkivmaterial, t.ex genom

b) *Släktnamnsprojektet.* Jan Myhrvold rapporterade från projektet om de finska släktnamnen. Ett omfattande avstämnings- och kvalitetsarbete pågår. Vissa metodfrågor återstår att lösa. Ett nytt möte är utsatt till november. Projektet bedöms kunna publicera sitt arbete nästa år.

c) *Lägesrapport ang. stadgeändringar.* Jan-Erik Björk rapporterade om läget ang. uppdraget om stadgeändringarna. Han hade funnit behov av både layoutmässiga förändringar och kompletterande paragrafer. Exempelvis finns samma frågor behandlade på flera ställen. Och frågor om stadgeändring, upphörande mm finns inte upptagna i nuvarande stadgar.

d-e) *Lägesrapport ang. bildarkivet.* Christina Norlander framhöll att arbetet med bildarkivet innebär ganska stora insatser. Vi måste klara ut identifiering, samling och systematik. Hon efterlyste bilder/foton från medlemmarna. FINNSAM:s historik är kopplat till bildarkivet. Olika aspekter på historiken är verksamheten, innehållet, medium och marknadsföring. Bo nämnde att han hade haft ett uppdrag att se över FINNSAM:s broschyr, men av olika skäl inte hunnit med detta. Maud lovade att distribuera en uppdaterad version av broschyren till deltagarna. Christina pekade på behovet av ett material för marknadsföring. Efter diskussion lovade Lena Gribing att ta hand om översynen av broschyren, men kommer att få hjälp med arbetet.

f) *Pågående skogsfinsk arkeologi.* Mötet beslutade att ta upp frågan under vårkonferensen.

g) *Övriga rapporter från ledningsgruppen.* Inga rapporter fanns att avrapportera.

h) *Övriga rapporter.* ♦ Inga-Greta Lindblom nämnde att Arpad Sailos ritningar över rökstugor i den värmländska finnskogen, 40 blad finns tillgängliga vid Torsby Finnkulturcentrum. ♦ Arne Vannevik nämnde att Kenne Fant har skrivit en bok om Torgny Segerstedt. ♦ Birger Nesholen informerade om att **Norsk Skogfinsk Museum** nu börjar etableras i Svullrya. Inflyttning beräknas ske i höst. Besök kan tas emot under våren 2008. Dag Raaberg är administrativ ledare. ♦ År 2008 i Norge har utsetts till *År för Kulturell mångfald*. ♦ Institutet för skoglig kultur har manat till upprop för inristningar i träd. Ett fenomen som går under namnet "karsikko". Se även www.svek.slu.se Birger återkommer med en kortare notis i FINNSAM-info. ♦ Inga-Greta rapporterade om en ny bok om matlagning, "I svedjerökens rike" av Henry Jonsson.

§ 8 *Övriga frågor*

a) *Lars-Erik Jansson* menade att FINNSAM på ett tydligare och mera kraftfullt sätt bör driva de skogsfinska frågorna.

b) *Jan-Erik Björk* tog upp frågan om avgifter och avgiftsschabloner vid konferenserna. Mötet beslutade att hänskjuta frågan till ledningsgruppen.

c) *Disposition av överskott* från konferensverksamhet. Eventuellt överskott bör hanteras på något sätt. Eventuellt borde det kunna disponeras av ar-

rangörerna till någon aktivitet med anknytning till FINNSAM:s verksamhet. Frågan bör eventuellt hanteras i stadgarna.

§ 9 Avslutning. Maud Wedin framförde ett stort och varmt tack till arrangörer och medverkande föreläsare med flera, särskilt till ansvariga Lena Gribing samt till Anders Tivell och Jan-Erik Björk.

Bo Hansson
Ordförande

Jan-Erik Björk
Sekreterare

Lena Gribing
Justeringsman

Anders Tivell
Justeringsman

Nya Kopparbergs häradsrättsprotokoll 1639-1699

Mårten Finne från Löa by i Ramsbergs socken (T) upptäckte senast 1616 det kopparstycke som gav upphov till Nya Kopparberget (eller Ljusnarsberg). Men han var inte den enda finnen av betydelse för Ljusnarsbergs församlings bildande.

Området hyste en stor population finnar. De krävde att församlingens första präst skulle var tvåspråkig, vilket också blev fallet. *Petrus Olai Rytterensis* (verksam 1635-1655) höll varje söndag först en predikan på svenska, sedan på finska. Häradsrätten, som tillkom 1639, bestod dessutom till hälften av finsktalande personer.

Jag har gjort en CD med alla domboksprotokoll från Nya Kopparbergs häradsrätt, från dess bildande 31/7 1639 t o m 1699. Den innehåller:

- 797 digitaliserade fotostatkopior av häradsrättsprotokollen
- Digitaliserade bilder för åren 1642-1644 av originalrenovationerna
- Lappkatalogen för Nya Kopparbergs häradsrätt – rättelser & tillägg
- Kortare historik om Ljusnarsbergs församling och Nya Kopparbergs häradsrätt
- Förklaring till sökning i Nya Kopparbergs domstolsarkiv

Säljer CD:n för 120 kr. (inkl. pack & porto). Kontakta mig, Leif G:son Nygård, om intresse finns. E-post: nygard@comhem.se. Tel. 019-5071654, 070-3586180.

Information om Maud Wedins disputation

Avhandling i kulturgeografi vid Trondheims Universitet

Den skogsfinska kolonisationen i Norrland

Program

Disputation fredag 19 oktober i Trondheim 2007

Dagen startar med provföreläsning 10.15 och kl 13.15 börjar disputationen i Auditorium D3 på Dragvoll, Trondheims Universitet. Den beräknas pågå i 3 timmar.

Avhandlingsseminarium lördag 10 november 2007 på högskolan i Falun

Vid Högskolan Dalarna i Falun anordnas ett seminarium kring avhandlingen lördag 10 november kl 13.00 - 15.00 i Föreläsningssal 4. Maud och professor Lasse Petterson, historia, samtalar. Gärna frågor från publiken och livlig diskussion påbjudes! Alla är mycket välkomna!

Hör gärna av dig till Maud och meddela om du kommer någon av dagarna.
maud.wedin@telia.com

deras genuina kunskaper bör efterfrågas inför slutbehandlingen av detta dokument. Finnsam begär därför att Jordbruksverket ordnar ett flerlänsmöte mellan berörda myndigheter och representanter för traditionsbärarna så att insatserna inom "utvald miljö" kan diskuteras direkt med dem de berör.

Begäran ligger för övrigt väl i linje med det försök med "samverkansgrupper mellan myndigheterna och traditionsbärarna", som Centrum för biologisk mångfald (CBM) ordnade under arbetet med utredningen *Traditionell kunskap och lokalsamhällen* – artikel 8j i Sverige.

Slutligen anholder FINNSAM – med sin starka knytning till de skogsfinska bosättningarna och dess djurhållning - om att fortsättningsvis bli uppsatt på den reguljära sändlistan över remissinstanser inför den slutliga behandlingen av detta regelverk.

Skräddrabo 2006-09-11

För FINNSAM

Maths Östberg

<http://www.finnsam.org>

finnskogsmuseet@swipnet.se

Nu har han fått ett namn! Se Finnsam-Nytt 1/07

Det visade sig att med hjälp av de ledtrådar som fanns i Albert Palmqvists text, "Karelarättling från Nordmarks socken, född 1852, död 1931" så gick det att identifiera honom som *Jonas Erik Eriksson*, född 1852 3/12 i Stjälpslyttan, Nordmark. Han avled 1931 27/3 i Sandsjön, Nordmark.

Hans föräldrar var *Erik Larsson* och hans hustru *Maria Jonsdotter*, först torparefolk i Stjälpslyttan, sedan blev Erik bergsman i Storfallshöjden i Sandsjön.

Jonas Eriks yngre bror *Erik*, f 1856 1/6, också i Stjälpslyttan, blev i tidernas fullbordan farfar till Albert Palmqvist, som bara behövde plocka ur familjealbumet för att hitta sina illustrationer. Följer man linjerna bakåt hamnar man bl.a. hos släkten Mannik (Mannikainen?) och förstås hos Lång-Christoffer, via sonen Erik Christoffersson.

Har någon förresten lyckats ta reda på om denne verkligen blev avrättad för mordet på hustrun? Arne Östman refererar i sin bok (s.82) till ett brev från Albert Palmqvist, enligt vilket Erik inte benådades av Hovrätten, vilken bör ha varit Göta Hovrätt. Det vore intressant att se dennas behandling av ärendet, kanske en uppgift för någon som bor nära Jönköping?

Elisabeth Thorsell

Inbjudan till seminarium kring utställningen

BYGGNADER FRÅN FINN- SKOGARNA I MELLAN- SKANDINAVIEN

Uppmättningsritningar och fotografier

Stiftelsen för Kalevalahuset har under cirka 10 års tid beviljat medel för restaureringen av ett rökpörte på finngården Keckåsen. Stiftelsen har samarbetat med byggnadsrestaurationslinjen vid Ikaalisten Käsi- ja taideteollisuusoppilaitos (en hantverks – och konstindustriskola i Ikaalis) och Tavastehus skogsinstitut Evo.

Sedan 2005 har Stiftelsen för Kalevalahuset samarbetat med byggnads- och miljötekniska avdelningen vid Tekniska högskolan. Samarbetet har resulterat i ritningar av värdefulla historiska byggnader i den svensk-norska finnskogen.

Ritningsutställningen visas under september och oktober på Torsby Finnkulturcentrum.

Med anledning av utställningen av arkitekturritningar på Finnskogens byggnader vill Torsby Finnkulturcentrum bjuda in till ett seminarium med tema Finnskogsbyggnader.

Vi har glädjen att få besök av projektledaren arkitekt Arpad Sailo, Helsingfors.

Lördag 2007-10-06

kl. 9.30 – 16.00

**På Torsby Finnkulturcentrum,
Torsby Herrgård.**

Anmälan senast 2007-10-01

Telefon 0560-162 93

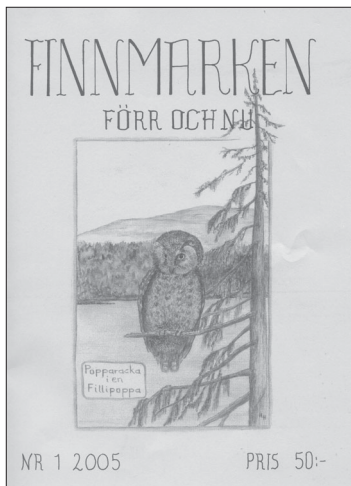
e-post: finnkulturcentrum@torsby.se

Program

Program

- 9.30 Inledning av Staffan Fenander, enhetschef Torsby Finnkulturcentrum + kaffe
- 10.00 Birger Nesholen, byggnadshistorik & befintlig bebyggelse.
- 10.30 Monica Björklund, byggnadsvård & möjligheter till stöd för restaurering.
- 11.00 Arpad Sailo, presenterar ritningsprojektet.
- 11.30 Diskussioner kring fortsatt samarbete:
– Samarbetet med restaurering av skogsfinska byggnader
– Aktivering av turism från Finland till Finnskogarna
– Kulturevenemang, musik, konst etc. i samarbete med finska aktörer
– Bildandet av internationellt nätverk med Finland och Estland för skötsel av kulturlandskap
– Finansiering av projekten
- 13.00 Lunch
- 14.00 Möjligheter för fortsatt diskussioner och planering. Lokalerna är tillgängliga till kl. 16.00

Medarrangörer: Solør-Värmland Finnkulturörening, Kulturnämnden i Torsby, Värmlands museum

Läs

Finmarken Förr och Nu !

Tidskriften startade sin utgivning år 1988 och har alltid utkommit med två nummer per år. Sidoantalet är 28 och nu har vi publicerat närmare 1.000 sidor om Bergslagens Finnmarker! Nästan lika många fotografier har funnit vägen till läsarna och i många fall har läsarna själva skickat in såväl foton som artiklar, kåserier och dikter.

Pris 100 kr/år på pg 491 20 24-9

Hemsida: <http://www.finnmarken.org/>

Många intressanta faktorer samverkar alltså till att de skogsfinska bosättningarna – finnbyarna – idag ligger där de ligger.

Till skillnad från fåbodarna har emellertid få av de skogsfinska bosättningarna de gamla karaktäristiska byggnaderna bevarade, däremot utgör dessa bosättningar ännu idag ”odlingsöar” i det annars så av barrskog dominerade svenska inlandet.

Den skogsfinska djurhållningen har förvisso haft stor betydelse för den biologiska mångfalden i de djupa skogarna. Dessa finnbetesmarker har i många fall ännu i denna dag samma biologiska skyddsvärde som det sk fåbodbetet.

Mot den här bakgrunden anser FINNSAM att det borde vara på sin plats att pröva om inte de skogsfinska bosättningarnas djurhållning – och dess särskilda förutsättningar – i ersättningshänseende i lika stor grad borde behandlas på ungefär samma sätt som fåbodbrukets.

I båda fallen innebär djurhållningen både ett bevarande av kulturen och den biologiska mångfalden och i båda fallen är det fråga om att utnyttja skogsmarker som både då och nu ligger långt bortom allfarvägarna.

I förslaget anges att ”Eftersom det är fråga om platser med permanentboende så ges ingen ersättning för att ta dit djuren utan endast för att de går fritt på bete”. FINNSAM menar att detta kan vara en felsyn, eftersom djur – ko, häst, får eller getter, ditflyttade eller ej – alla bidrar de till att hålla den skogsfinska betestraditionen vid liv och alla bidrar de till den biologiska mångfalden.

Dessutom: På grund av den starka åderlåtningen av folk i de skogsfinska byarna under 1950- och 1960-talet – ”strukturomvandlingen” – så finns idag många finnbyar som inte har djurbesättningar, men som har förutsättningar att fungera som ”finnbyfåbodar” under betessäsongen.

I vissa fall finns till och med finnbyar som helt saknar fast bosatta, men lantbrukare har ändå planer på att under sommaren flytta upp djurbesättningar till dessa gamla skogsfinska bosättningar för att hålla de gamla betestraditionerna vid liv. Hur skall en sådan ambition uppmuntras?

En gynnsammare ersättningsnivå för djurhållningen i finnbyarna skulle alltså även bidra till att, om inte vända utflyttningen, så i varje fall motverka avfolkningen.

Ett sätt att stärka finnskogbosättningarna och dess djurhållning – läs i dag, i huvudsak i avsaknad av – vore därför att mer jämställa dessa med fåbodbruket, vars problematik ligger mycket nära den skogsfinska.

Vad gäller de skogsfinska bosättningarna så är läget ytterst allvarligt, eftersom tidigare avsaknad av reella ersättningar för hävd inte funnits för dessa ensliga utmarker och den nationella kulturskatt dessa fortfarande utgör.

Om det skogsfinska kulturarvet skall kunna bevaras krävs dock långt mer övergripande insatser än att hålla enskilda byggnader i skick, Allting måste ses i sitt sammanhang. Finnsam menar därför att det behövs en helhetssyn där stävan måste vara att bevara de skogsfinska miljöerna som helhet, på samma sätt som fåbodarnas kulturarv numera tas omhand.

Finnsam vill även betona att traditionsbärandarnas kunskap är viktig och att

varit på tillbakagång i hela barrskogsbältet. Alla goda krafter behövs för att hålla en annars utdöende skogsbetesform vid liv.

De flesta skogsfinska bosättningarna etablerades ”bortom fåbodland” – ofta i gränsland i marker så avlägsna att de inte var intressanta ens för vanligt fåbodbruk. Inte sällan börjar de klassiska finnmarkerna fem mil eller mer bort från de svenska böndernas hemman.

I en del fall övertog skogsfinnarna även avlägsna gårdar som stått öde efter pesten, i andra fall övertog man övergivna, mycket avlägset belägna fåboddar och skapade sig där en permanent bosättning. Det omvända har också varit fallet, att av en eller annan anledning övergivna finnbosättningar istället blivit fåboddar.

Den skogsfinska bosättningen har, trots att det givetvis också fanns stora kulturella skillnader, även mycket gemensamt med det traditionella fåbodbruket. Förutom det välkända svedjebruket, som särskilt utmärker de tidiga finnbosättningarna, så var skogsfinnarna till stor del boskapsskötare och höll sig ibland med mycket stora kreatursflockar. Det skogsfinska smöret hade särskilt rykte om sig, men på fängårdarna producerades allt som gjordes i fåboddar, och mer därtill.

Till skillnad från den svenske bonden behövde skogsfinnarna inga egna fåboddar, eftersom deras skogsbetesmarker fanns direkt utanför byn. Resultatet blev att de skogsfinska bosättningarna i många fall kunde uppvisa fler djur per familj, jämfört med de svenska bönderna och deras mindre bosättningar. Det förekom till och med att skogsfinnarna mot betalning över sommaren tog emot djur från nedanförliggande svenskbygder.

Värdet av de skogsfinska bosättningarna är ur både kulturell, politisk, ekonomisk och social synpunkt mycket stort. Finnsam vill betona det omfattande odlingsarbete och det starka skogsbetetryck som blev resultatet av finnbosättningarna i ödemarkerna långt bortom de svenska ”långfåbodarna”.

Tack vare den svenska nationalromantiken har de svenska fåbodarna idag – med all rätt – tillmätts ett mycket högt bevarandevärde. De skogsfinska bosättningarna och kulturspåren har emellertid i många fall samma höga bevarandevärde. (Det kan finnas skäl att nämna att i vårt grannland Norge har den skogsfinska befolkningen erkänts som en minoritetskultur, tillsammans med bland andra samer, kväner och romer.)

Särskilt kännetecknande för många av de svenska skogsfinska bosättningarna är, som tidigare nämnts, att de låg så avsides till. Trots stor djurhållning hade de inte behov av egna fåboddar, eftersom de omgivande skogarna inte betades av andra. Därutöver har de skogsfinska bosättningarna också ofta mycket natursköna belägenheter, de första bosättningarna gjordes ofta vid vatten, men 50-100 år senare – när de skogsfinska odlingarna blev alltmer betydelsefulla – skapades nya bosättningar inte sällan på de mindre frostkänsliga höjdlägenas slutningar i sydväst – mot solnedgången - och ofta med vackert klingande namn.

Skogsfinnarna var också duktiga – och beroende av - att leta upp förhållandevis god jordmån i annars karg terräng. Grönsten, hyperit, var ofta en god signal för gynnsam jordmån.

FINNSAM-konferens i Tiveden 31 augusti – 2 september 2007

Av JAN-ERIK BJÖRK (text och foto)

Fredagen den 31 augusti

FINNSAM:s höstkonferens ägde denna gång rum i Tiveden. Det var nästan tio år sedan som FINNSAM senast arrangerade en konferens i denna den sydligaste finnmarken i Sverige, nämligen i Finnerödja. Ett 45-tal medlemmar och andra intresserade hade antagit inbjudan och anlände under fredagen till Tivedstorp, en skogsfinsk bosättning upptagen i mitten av 1600-talet. Efter inkvartering och lunch höll Birger Nesholen ett kort, men innehållsrikt föredrag om de skogsfinska karaktärsbyggnaderna och särskilt dess rökugnsteknologi. Det var ämnat som en introduktion till eftermiddagens rundresa i fält. Ett 10-tal bilar styrde färden mot bl.a. Spiremon och Bygget vid Kråkvattnet, där vi kunde betitta rökugnar i förvånansvärt intakt skick. Det senare fränflyttat på 1940-talet.

Rester av rökugn.

Eftermiddagens kaffe intogs på Tiveden hembygdsgård i Dammtorp. Där kunde vi gå runt och bekanta oss med både byggnader och föremål. Bland byggnaderna märktes en smedja, en linbastu och en ängslada. Flera föremål fanns från en del fängårdar i närheten, bl.a. en harka och ett gammalt skåp. Längre fram under

eftermiddagen var det dags för en vandring till Korplamsängen eller Korpes som man säger i bygden; uppbyggt 1869 och bebott fram till 1949.

Korplamsängen.

Efter den goda middagen på Tivedstorp och lite senare på kvällen presenterade Hans-Owe Persson bygden innan den skogsfinska kolonisationen påbörjades. Anslaget var givetvis präglad av de arkeologiska fynden. På ett initierat sätt visade Hans-Owe på förhållanden som styrkte en kolonisation redan för ca 2 500 år sedan. Man har hittat järnframställningsplatser på olika håll i området. Järnet var mycket intressant för kungamakten och ledde till konkurrens mellan de olika styrande ätterna.

Hans-Owe Persson berättar och visar på kartan.

FINNSAMs skrivelse till Jordbruksverket

Jordbruksverket
Landsbygdsavdelningen
Ingalill Juhlin
551 82 Jönköping
036-156262
rikard.bunnvik@sjv.se
ingalill.juhlin@sjv.se

Synpunkter ang förslag till insatser inom utvald miljö

FINNSAM är en samarbetsorganisation med nätverksstruktur för de som arbetar med och har intresse av den skogsfinska kulturen i Skandinavien.

Vi har under några få dagar hunnit ta del av rubricerade förslag och hälsar med särskild tillfredställelse förslaget (7.3.2). till särskild ersättning till traditionellt fritt bete på skogen vid exempelvis finngårdar som har vissa natur- eller kulturhistoriska värden

Förslaget inriktning, att försöka ta ett helhetsgrepp om fåboddar, finnbosättningar, fjällhemman och samevisten, är en ambitionsnivå som Finnsam till fullo stöder.

Under den korta vecka vi haft på oss för att bearbeta detta förslag har vi haft mycket givande kontakter med representanter för både fåbodbruket och det fjällnära jordbruket. Finnsam kan konstatera att det i huvudsak tycks föreligga en grundläggande samsyn om hur kommande insatser inom utvald miljö bör utformas.

Eftersom förelagt dokument är att betrakta som ett arbetsmaterial hoppas vi att det finns goda möjligheter att under hösten – i ytterligare samråd - finslipa detaljerna innan förslaget översänds till Jordbruksdepartementet.

Finnsam vill särskilt anföra:

De skogsfinska bosättningarnas omgivningar hör till de mest utrotningshotade och måste även i ett europeiskt perspektiv ses som fullständigt unika.

Finnskogskulturens hävd finns idag i så liten omfattning att samtliga finnbodar, enligt riksdagsbeslut, kan betraktas som omistliga – inte minst i ett nationellt perspektiv.

Låt oss slå fast: De första finnbosättningarna etablerades för mer än 400 år sedan och många av dessa finngårdar och finntorp har ännu intill modern tid haft en obruten följd av odling och skogsbete.

Det är synnerligen värdefullt att landskapsbilden kring dessa skogsfinska bosättningar bevaras, inte minst eftersom skogsbetet under det senaste seklet

Magnus Eklund och Helle Mahlers från Länsstyrelsen i Örebro.

Det obligatoriska FINNSAM-mötet avlöpte enligt traditionella former. Man bestämde bl.a. inriktningen för kommande vår- och höstkonferenser, se även särskilt protokoll. Söndagens konferens avslutades med lunch i Tivedstorp.

Slutligen återstår bara att rikta ett stort tack till de ansvariga för konferensen, Jan-Erik Björk, Lena Gribing och Anders Tivell. Eftermälena har varit mycket positiva.

Genealogiska Samfundet i Finland 90 år!

Genealogiska Samfundet i Finland bildades 1917 och firar under 2007 sina 90 år, som de bär med den äran. Firandet kulminerar med en släktforskarhelg i Helsingfors den 19-21 oktober. Lördag-söndag avhålls den 14:e *Finlandssvenska Släktforsarkonferensen* med en serie helt svenskspråkiga föredrag. Ämnena rör sånt som stormaktstiden adel, två svenskar i Ryssland 1812-13, fem estländska bönder från Wormsö som seglade till Stockholm 1861 för att klaga över sina levnadsförhållanden, om en helsingforsisk borgares nätverk och ekonomi 1794, böcker och bokägare i Helsingfors på 1700-talet, vem byggde Sveaborg och hur var livet där, och till sist om skolarkiv och elever i Helsingfors runt sekelskiftet 1900.

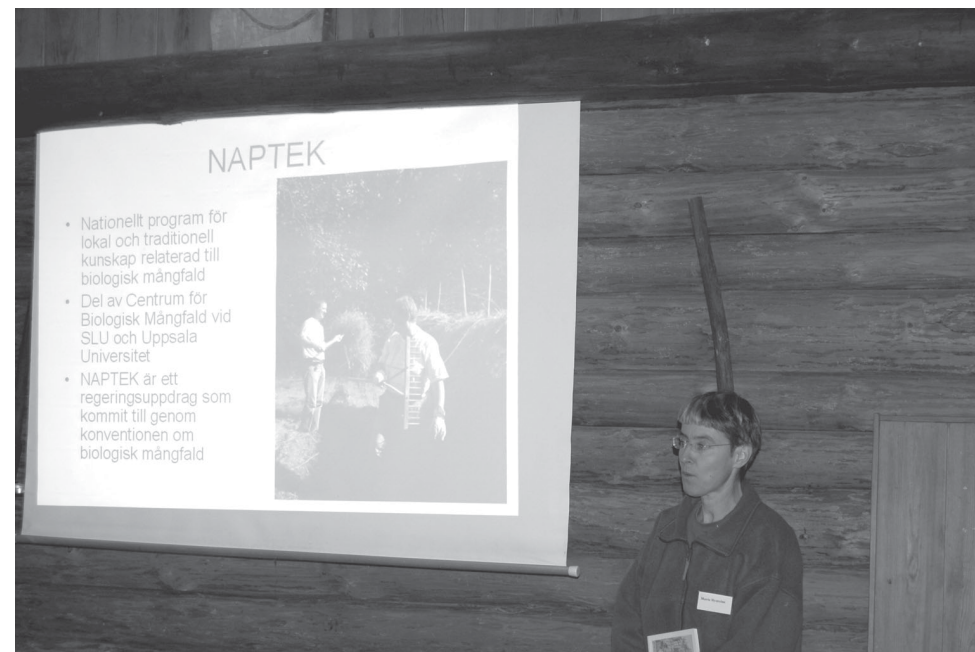
Evenemanget äger rum på Karjalatalu, Kottbygränd 1 (Käpylänkuja 1) i Helsingfors och invigs 20/10 kl. 10:00. Över 40 utställare är på plats.

Se <http://www.elisanet.fi/hsfoo/Kalender/sf-dagar2007.htm>

Den långa dagen avslutades av Lena Gribing med en mycket givande genomgång av den skogsfinska kolonisationen i området. Hon gjorde en vidare utblick än till det omedelbart omgivande området. Kolonisationen började redan i slutet av 1500-talet. Framställningen gjordes med en intressant teknik utvecklad i Power Point.

Lördagen den 1 september

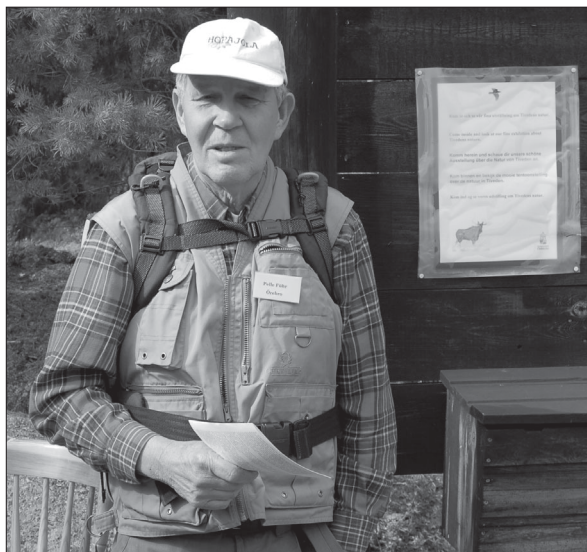
Lördagens aktiviteter inleddes med ett ganska omfattande block med olika föredrag om näringsfång samt finnens natursyn. Lena Gribing visade fina bilder och berättade om det skogsfinska hushållet, understött av fina foton på boplatser, hushållet och stugan, matlagningen etc. Många av foton var hämtade från Lenas resa till Finland år 2005. Bo Hansson tog vid med ett intressant föredrag om svedjeb bruket. Han gick igenom förutsättningarna för svedjandet och de olika stegen i svedjeprocessen, redovisade storleken på svedjorna mm. De senare visade en ganska stor samstämmighet mellan olika delar av landet. Jan-Erik Björk berättade om boskapskötseln hos skogsfinnarna. Han kunde konstatera att boskapsbeståndet ett tjugotal år efter den första kolonisationsfasen var ganska stort i många fall; fullt i nivå med svenskarna "nere i bygden".

Marie Byström berättade om olika sätt att se på naturen.

Förmiddagen avslutades med ett nytt ämne i FINNSAM-sammanhang, nämligen finnen och hans natursyn. Anders Tivell lämnade en bra introduktion till ämnet. Det finns tre sätt att se på naturen, alltifrån en materialistisk syn till att

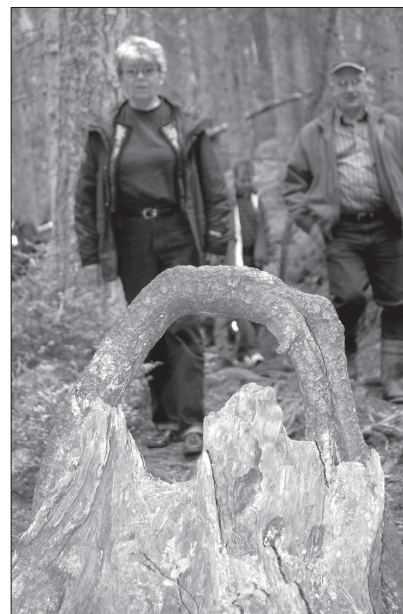
uppfatta naturen som en levande organism/kropp där människan är en del av helheten. Marie Byström gav en mycket intressant redogörelse för naturfolkens natursyn med utgångspunkt i Perus/Andernas Quechua-indianer och våra egna samer. Sammanfattningsvis kan man säga att de s.k. naturfolken har ett "naturligt", okomplicerat, symbiotiskt och självklart förhållande till sin omgivning och dess inneboende krafter/gudar. Naturen är levande/andlig i sig. Birger Nesholen lade slutligen skogsfinnska aspekter på ämnet. Han menade att skogsfinnarna är svåra att spåra bakåt till ett gemensamt ursprung, ett urhem. De var en integrerad del av den miljö de levde i och av. Naturen gav vägledning genom hela livet. Respekten för allt levande och dött är given. Döda människor har ett stort inflytande.

Pelle Fyhr visade vägen.

Efter lunchen styrde vi bilarna mot Tivedens nationalpark. Pelle Fyhr med ett tidigare förflutet vid länsstyrelsen i Örebro län var vår utomordentlige guide och såg till att vi inte gick vilse.

Spännande anhalter som Ödlesjön, Kolarkojan, Stenkällan och Älgmyren berikade vår vandring. Den senare bekant för Pelles berättelse om älgar som inte kan klättra i träd. Vi fick bl.a. lära oss aspens betydelse för våra minsta växter, lavar och djur.

Anita Vannevik och Kjell Nordquist beskådade sina "rötter" i Tivedens trollskog.

Kvällen inleddes med en lika utsökt middag som dagen innan; en middag som ekonomiskt stöddes av Laxå kommun. Några dikter av finnmarkens speciella diktare, Dan Andersson, avslutade den "officiella" delen av kvällen.

På allmän begäran plockade sedan Birger Nesholen och Seppo Remes fram lite egna bilder från sina resor i österled. Birger inledde med en serie foton med motiv över symboler och folktro. Seppo hade varit på besök hos Mari-folket (en finsk-ugrisk folkgrupp som har sitt bosättningsområde norr om Volgakröken mitt inne i Ryssland [red.s anm.]) och kunde spegla olika aspekter från deras liv i en av byarna, Unza. Med anknytning till natursynen ovan kan nämnas ett exempel, att guden Jummo bor i björken.

Söndagen den 2 september

Efter frukosten hölls i Tivedstorp ett s.k. inspirationsseminarium mellan FINNSAM och företrädare för Örebro länsstyrelse. Bakgrunden var länsstyrelsens planer på en nyetablering av ett Naturum i anslutning till Tivedens nationalpark. Magnus Eklund och Helle Mahlers från länsstyrelsen hade tänkt sig tre teman för Naturum: skogen, människan och dess bruk samt möjligheter i området. Debatten blev intensiv och innehållsrik och skapade därigenom många frågor och svar. Med utgångspunkt i frågan "Vilken är berättelsen?" fick FINNSAM-deltagarna möjlighet att lämna synpunkter, bl.a. om skogsfinsk kultur, till länsstyrelsen. Många menade att detta var ett bra sätt på vilket FINNSAM:s resurser kan tas tillvara till stöd för lokala intressen.